

INTEGROVANÝ ROZVOJ VENKOVA

Ve dnech 14. – 15. března t. r. se na Technické univerzitě v Mnichově uskutečnila již 7. konference k rozvoji venkovského prostoru s mottem „Chudší, starší, pestřejší – k budoucnosti venkovských obcí a k možnostem integrovaného rozvoje venkova“.

Německo, respektive Bavorsko, bylo pro českou část naší republiky příkladem a inspirací pro přístupy k venkovu. Jejich programy byly v počáteční fázi zaměřeny na program obnovy vesnice. Na počátku 90. let se zaměření rozšířilo na podporu rozvoje venkova. V současné době se hledají možnosti, jak při omezených finančních zdrojích a změněných podmínkách tuto podporu zefektivnit – cestou integrovaného rozvoje venkova (přechodem podpory sektorárně zaměřené na podporu prostorovou).

Do venkovského prostoru je v jednotlivých spolkových zemích zahrnováno 70 – 82 % území, kde žije kolem 40 % obyvatel a je zde asi 40 % pracovních příležitostí. Venkovský prostor je řazen do pěti typů – v zázemí velkých měst a aglomerací, s hospodářskou rozvojovou dynamikou, s dobrými podmínkami pro zemědělství (příjmy), s potenciálem pro turismus a strukturálně slabé venkovské prostory.

Německé obce procházejí finanční krizí. Vzrůst jejich příjmů (u velkých měst až o 50 %) je doprovázen explozí výdajů (služby), což obce řeší snižováním investic. To zároveň ohrožuje podnikání na venkově. Na venkově jsou nižší životní náklady, proto se zde soustřeďují chudší obyvatelé.

Ještě větším problémem je úbytek obyvatel. Podle demografických prognóz do r. 2020 se očekává v okrajových územích úbytek cca 5 % obyvatel, na území bývalé NDR a v severním Německu až 10 % obyvatel. Přírůstky lze očekávat jen v zázemí Berlína a dále v jižním Německu v suburbanizovaných územích (např. Mnichov 16 %, Augsburg 11 %). Kromě úbytku obyvatel budou obce ještě tíživěji postižené stárnutím. V současné době

z 82 mil. obyvatel je 26 mil. zaměstnaných, 20 mil. důchodců a 5 mil. nezaměstnaných. V příštích letech klesne počet mladších 20-ti let o 4 %, naopak vzroste počet starších 60-ti let o 8 % a starších 80-ti let trojnásobně na 12 %. To vše přinese změny v potřebách, které obce musí zabezpečovat.

V suburbanizovaných územích a obytných okrcích vzniklých na venkově v 70. letech dochází k poklesu počtu a stárnutí obyvatel (obdoba sídlišť). Řada domů je zde prázdných.

Obce se vlivem globalizace stávají pestřejší – jak profesně a sociálně, tak i demograficky a národnostně se všemi klady i zápory.

Hlavním problémem rozvoje venkova již není zachování zemědělství (přestože např. v Bavorsku se zaměstnanost v zemědělství v poválečném období snížila 5× a počet hospodářství klesl na 1/3), ale boj o obyvatele, kteří jsou předpokladem pro stabilitu obcí v budoucnu.

Cestou k tomu má být integrovaný rozvoj obcí (ILE) podpořený efekty synergie všech možných podpůrných prostředků a programů. Představa dalšího rozvoje je založena hlavně na výsledcích koncepční spolupráce obcí v mikroregionu. Obce již obvykle nepotřebují řešit finančně nákladné projekty technické infrastruktury ale spíše marketing a management dalšího rozvoje. Vychází se především ze zkušeností z programu LEADER+ a Regionen aktiv. Využití různých forem podpor má být posuzováno s ohledem na společný cíl. Ukazuje se, že takto koncipované koncepty integrovaného rozvoje venkova (ILEK) je účelné zpracovávat pro sdružení 3 – 10 obcí. Za důležité se považují úzké vazby města (střediska osídlení) a venkova. Přesto je nutné zachovat identitu venkova. Příklady uváděly společné zpracování a odsouhlasování rozvojových koncepcí (interkomunální koncept), společná zasedání zastupitelstev, společné zajišťování některých služeb a využívání společných zařízení – např. hasiči, stavební dvůr, zimní údržba, atd. Dalším předpokladem stabi-

ty je vytváření pestré nabídky pracovních příležitostí. Z finančních důvodů obce upouštějí od přípravy vlastních výrobních zón, navrhují se společně na výhodných stanovištích. Důležitým předpokladem je i hledání možností zapojení soukromého kapitálu.

Hlavní témata Konceptu integrovaného rozvoje venkova se zaměřují na vesnici a osídlení, vývoj krajiny a využití území, hospodářství, řemesla a zemědělství, technickou a občanskou infrastrukturu a turistiku, interkomunální spolupráci a na využití vztahu město-zázemí.

Při zpracování výše uvedených konceptů byly pro další rozvoj osídlení a využití území zvažovány modely plošné suburbanizace, rozvojových os a decentralizované koncentrace. Tento poslední model vycházející z funkce středisek osídlení se pro prosazení sledovaných cílů ve venkovském prostoru jeví jako nejvýhodnější, neboť stabilizuje sídla bez zvýšených nároků na dopravu a je šetrný k venkovskému prostředí.

Mezi další problémy venkova v Německu patří zvyšující se poptávka po pozemcích. Vláda si stanovila cíl snížit denní zábor půdy ze 130 ha na 30 ha. K tomu má přispět i územní plánování snižováním velikosti stavebních pozemků na venkově. Regionální plány by měly kromě vnějších rozvojových impulsů stanovit i jasnější rámce pro přípravu územních plánů obcí.

Rozvoj venkova je v Německu řízen krajskými nebo zemskými ředitelstvími. V souvislosti se změnou zaměření programů se připravují organizační změny.

Zatím existuje představa jak k integrovanému rozvoji venkova přistupovat. Zda bude úspěšný jako předcházející přístupy k rozvoji venkova v Německu ukáží další léta.

*RNDr. Václav Tremel
Odbor regionálního rozvoje a zemědělství
Krajský úřad Plzeňského kraje*